

Sanat dünyasında devr-i alem

Bu aydan itibaren bu bölümde **sanat kitaplarını** odaklanıyor olacağız. 'Aydın gündemi' başlığı altında öne çıkan **sanat kitaplarını**, 'Pek yakında'da yakın tarihte yayımlanacak bir kitabı ele alırken **sanat** kütüphaneniz için tavsiye ettiğimiz **yayınları** da bir diğer başlık altında bir araya getireceğiz.

ELİF TANRIYAR
etanriyar@gmail.com

Aydın gündemi

* Alistair Hicks, geçtiğimiz ay Türkiye'de de yayımlanmasının ardından dikkatleri üzerine çeken "Küresel Sanat Pusulaları: 21. Yüzyıl Sanatında Yeni Yönelimler" (**Yapı Kredi Yayınları**) adlı kitabında şöyle diyor: "Her sanatçıyı birey olarak anlayıp değerini bilmek için kaybolmaya, yanal ve doğrusal kerterizlerden kurtulmaya hazır olmalıyız." Hicks'in kitabında kendi uyguladığı yöntem, tam da bu olmuş işte: Dünyanın farklı bölgelerindeki **sanat** merkezi şehirlerde 'kaybolup', kendi deneyimli gözleri ve içgüdüleriyle oluşturduğu bir **'sanatçılar haritası'** üzerinden 21. yüzyıl **sanatını** 'okumak', çağdaş bir sanat pusulası çıkarmak...

Gelin bu hikayenin en başına dönelim ve Alistair Hicks'in **sanat** dünyasına yönelişinin, beklemediği bir 'ilk görüşte aşk' hikayesiyle nasıl doğduğuna bakalım: "Gözümü ondan alamıyordum, oysa o bana bakmadı bile; ama bunun bir önemi yok. Çünkü ben görür görmez anlamıştım; hayatım boyunca aradığım işte karşımdaydı. (...) 17 yaşındayken Berlin'de Nefertiti'yi ilk kez gördüğümde, onun başka bir dünyadan geldiğini hemen anladım, cam vitrinin etrafında yürüyerek ona bakanlar, hayatında eksik bazı şeyleri onda bulmaya başladım. Ona aşık oldum ve yavaş yavaş **sanatı** sevdiğimi anladım."

Kitabın **Yapı Kredi Yayınları**'ndan çıkan Türkiye edisyonunun editörü Mine Haydaroğlu, yazarı şöyle anlatıyor: "Alistair Hicks, Deutsche Bank **sanat** danışmanı ve küratörü. Ayrıca bağımsız olarak çeşitli ülkelerde kişisel **sergilerin** küratörlüğünü yapıyor ve **sergi kitapları** yazıyor. En yakın dönemden iki örnek vereyim: 2015 sonbaharında Estonya'da KUMU'da Raymond Pettibon ve Marko Mateman, Londra'da Narrative Projects'te Nikita Alexeev **sergilerinin** küratörlüğünü yaptı. Bunların yanı sıra 'School of London', 'New British Art in the Saatchi Collection', 'Contemporary Art at Deutsche Bank' **kitablarının** da yazarı. Şu anda yeni bir **kitap** üzerinde çalışıyor. 'Küresel Sanat Pusulası'ndan da anlaşılacağı gibi, sanatla ilgili birikimi, bilgisi çok yüksek. Bu uzmanlığı sayesinde uluslararası camiada saygın ve etkin bir konumda ama şunu özellikle belirtirim: Kitabın Deutsche Bank ile bir alakası yok. Bu kurumdaki görevi sayesinde bu kadar çok **sanatçıyla** tanıştıysa söyleyebiliriz ama zaten dünyayı gezen, **sanatçıları** takip eden biri. Türkiye'deki **sanatçılarla** da seyahatleri sırasında tanışmış. İletişimi güçlü, cana yakın bir kişiliği var."

"Küresel Sanat Pusulası"nı bizim için ayrıca çekici kılan en önemli özelliği ise yeni başkısında yazarın kendi arzusuyla bir de Türkiye bölümünün eklenmesi olması... Haydaroğlu bu konuya dair de "Orijinal baskıda Türkiye'den iki **sanatçı** yer alıyor, bu ikinci baskı için yeni bir Türkiye bölümü yazdı. İkinci baskının İngilizcesinde de aynı şekilde Türkiye bölümü var" diyor.

Haydaroğlu'ndan edindiğimiz bilgilere göre yazar Türkiye'de de **kitapta** anlatıldığı gibi kendi **sanat** pusulasına

"Küresel Sanat Pusulası: 21. Yüzyıl Sanatında Yeni Yönelimler" kitabında yer alan, Sarkis'in atölyesinden bir kare

göre **sanatçıları** seçmiş. Alistair Hicks **Kitapta** yer verdiği **sanatçıların** hepsini kendi tanıyıp, izleyip belirlemiştir. Benim hiçbir önerim olmadı. **YKY**'deki çalışmamız Türkiye çevirisi, editörlük çalışması, görsel malzemenin temini, izinlerinin alınması ve sayfaların yapılması dahil yaklaşık bir yıl sürdü," diyor Haydaroğlu.

Kitap, "Batı: Amerika Kitapları", "Güney: Afrika ve Ortadoğu", "Doğu: Asya", "Kuzey: Avrupa" ve son olarak "Türkiye'deki Pusula" olarak beş ana bölüme ayrılmış. Peki, Türkiye'den hangi **sanatçıları**, hangi şehirleri var **Kitapta**? Çok genel bir bakışla şöylece **Şükran Moral**'dan Cevdet Ereke'e, Burak Delier'den Aşlı Çavuşoğlu'na, Ali Kazma'dan Erdem Taşdelen'e pek çok **sanatçı** yer alıyor. Ayrıca Paris'te yaşayan Sarkis ve Nil Yalter gibi **sanatçılarla** İzmir'den Cansu Çakar ve de Nilbar Güneş'i de görüyoruz. Kitabın asıl sürprizini ise yazarın Orhan Pamuk'un Masumiyet Müzesi'nü ziyareti oluşturuyor.

Bu güzel kitabın en hoş yanı ise yazarın yalnızca **sanat** bilgisini, felsefi bilgilerle harmanlayarak verdiği yan bilgiler ve **sanatçı** profilleriyle eleştirileri değil, bir gezgin ruhuyla ve içgüdüsel olarak çizdiği yol ve bu yolda başından geçen anekdotlar oluşturuyor. Yazar kâh Sarkis'i ziyareti sırasında yaşadığı haffi tekinsiz bir yol macerasından bahsediyor kâh **Şükran Moral**'la birlikte Leyla Alaton'un evinde nasıl dans ettiklerinden... **Sanatçıları** yalnızca işleriyle değil kişisel özellikleriyle de tasvir ederken zaman zaman mizahi bir tona da bürünebiliyor anlatımı.

Zaten Mine Haydaroğlu da bu güzel kitabın muadillerinden farkını sorduğunda aynı şeylerin altını çiziyor: "Alistair Hicks, **sanata** ve **sanatçıları** değer veriyor; ister ünlü ister hiç tanınmamış olsun, ayrılmıyordum izliyor, yorumluyorum. Ve çok önemli bir özelliği: Eleştirmekten hiç kaçınmıyor. Tam da bu yüzden genelde aşırı yüklü, neredeyse

aynı kalıptan çıkmış katalog yazıları yok burada. Samimi bir dille anlatıyor, İngiliz mizahıyla eleştiriyor. Kitabın kurgusu da önemli: Yazar **sanatçıyla** bir mekanda veya bir faaliyette karşılaşmasını/buluşmasını ve ardından birkaç eserini anlatıyor. Böylece bize o kişinin hayatı, kişiliği, **sanata** bakışı konusunda bir pencere açıyor. Herkesin anlayacağı ama yüzeysellikten çok uzak bir dille bizi eserlerle/**sanatçı**larla tanıştırıyor ve onlar hakkında kendi kararlarımızı vermemizi sağlıyor. Zaten kitabın ana fikri bu: Hiçbir küratör, eleştirme ya da **sanat** profesyoneli **sanatta** olan biteni belirlememeli; küresel sanat pusulası sabitlenmiş değil; okur olarak kendi kararımızı kendimiz veririz. Bu karar verebilmemiz için de dünyanın her yerinden yüzlerce **sanatçıyla** buluşturuyor bizi."

* Bu ayın gündemdeki bir diğer çok konuşulan kitabı ise John Berger'in "Bir Fotoğrafı Anlamak"ı (Metis) oldu. John Berger zaten adı anıldığında akan suları durduran bir yazar. Kitabın arka kapak yazısı bile "John Berger'in yazılarını okumaktan neden bu kadar zevk

alıyoruz?" diye başlıyor. Onlar bunu, düşünmeye yönelttiği büyük bir dikkat ile yalın bir biçimde tanımladığı estetik ölçüt olarak tanımlanmışlar. Benim içinse o, yazılarının etrafında altından bir hale taşıyan sihirli yazarlardan... O nedenle ne yazarsa yazsın, yazısının büyüti bize hemen geçiyor. Esasen bir ressam olan ancak **'sanatçı** ruhlulu' her kişilik gibi yaratımını bununla kısıtlamayan Berger, daha sonra eleştiri yazıları ve edebiyata da yönelmiş. Biz de onu tüm dünya gibi özellikle efsanevi kitabı "Görme Biçimleri"yle tanıdık, tabiri caizse pek çok açıdan "gözümüzü" biraz da onun sayesinde eğittik.

Mücevher niteliğindeki "Bir Fotoğrafı Anlamak"ın bir başka güzelliği daha var. O da kitabı hazırlayıp, başına da nefis bir sunuş yazısıyla bize sunan bir diğer "yazıları altın haleli" yazar Geoff Dyer'in varlığı... Dyer da pek çok açıdan Berger'in günümüzdeki çağdaş muadili olarak tanımlanabilir pekala. Çağdaş **sanat** (bu arada eğer hâlâ okumadıysanız, yazarın Venedik Bienali çevresinde gelişen romanı "Venedik'te Aşk, Varanasi'de Ölüm" adlı kitabı **şiddetle** tavsiye edilir!), sinema ve edebiyat tarihi etrafında şekillenen romanlarıyla bilinen Dyer'in özel ilgi alanını ise bizzat Berger'in eserleri oluşturuyor. Dolayısıyla Dyer'in özenli seçimleriyle bir araya getirilen ve Berger'in çeşitli

zamanlarda fotoğraf üzerine yazdığı yazılarından oluşan bu özel derleme, iki uzmanın ellerinin dokunduğu kağıtlanmaması gereken özel bir başucu eserine dönüşüyor.

Peki, **kitapta** neler var? Öncelikle Dyer'in sunuş yazısından da anladığımız gibi kitabı okurken, Berger'in çağdaş iki dünya entelektüeli yazara daha ulaşmış oluyorsunuz. Aynı Berger gibi ortak meseleleri kendi özgün bakış açılarıyla ele alan Susan Sontag ve Roland Barthes da, fotoğraf denilince akla gelen diğer önemli iki eser olan "Fotoğraf Üzerine" ve "Camera Lucida" ile Berger'in yazılarında zaman zaman karşımıza çıkıyor.

Öte yandan bu **kitap** özellikle teknolojinin ötesinde fotoğrafın ruhunu, karanlıklar içinden çıkarmak ve onu her yönüyle tanımak için felsefi bir zihin egzersizi olarak da tanımlanabilir. Berger, sihirli kalennini dokundurarak bir fotoğrafa ilk baktığımızda fark edemediğimiz pek çok ayrıntıyı ışığa taşıyarak bize sosyal, toplumsal, tarihi, estetik, psikolojik ve **sanatsal** ipuçlarını okumayı öğretiyor. **Kitapta** yalnızca belli fotoğrafların etrafında yoğunlaşan yazılar değil, önde gelen kimi fotoğraf **sanatçıları**nın portreleri ile daha önce hiç yayımlanmamış **sergi** ve kataloglar zaman zaman Berger'in hikayeyi andıran kendine has kurgusu ve üslubu ile okuyoruz.

Kütüphanenize eklenmesi gerekenler

*Hayalperest **Yayınları** tarafından yayımlanan ve günümüzde klasik bir metin haline gelen, ilk kez 1920'li yılların başında Almanya'da yayımlanan "**Sanat** Tarihinin Temel Kavramları"nda Heinrich Wölfflin, bir dizi nesnel kriter sunuyor. Üslup, nitelik ve temsil şekli gibi unsurları karşı beş kavram (çizgisel-gölgesel, yüzey-derinlik, kapalı biçim-açık biçim, çokluk-birlik/bütünlük, belirlilik-belirsizlik) üzerinden ele alan yazar, heykeli ve mimariyi de derinlemesine inceleyerek 64 **sanatçı**nın eserlerinin çözümlemesini yapıyor. Botticelli, van Goye, Hals, Dürer, Holbein, Brueghel, Clouet, Hals, Rembrandt, Velázquez, Tiziano, Vermeer ve daha pek çok önemli **sanatçı**nın ürettiği yaklaşık 150 görsel, okurun, Wölfflin'in **sanat** eleştirisi metodolojisini anlamasına yardımcı oluyor. **Kitap**, basıyuru kaynaklarının olmaması dışında dizin ve kaynakçanın eklenmesinin yanı sıra baştan sona yenilenen tasarımla ve özellikle de duayen olarak tanımlayabileceğimiz Ahmet Cemal'in yeniden çevirisi farkıyla raflarda...

*Sel **Yayınları**, Enis Batur tarafından hazırlanan "Modernizmin Serüveni (Bir Temel Metinler Seçkisi 1840-1990)" adlı kitabı yayımladı. Rimbaud'nun "Mutlaka modern olunmalı" sloganıyla Meschonnic'in "Modernizm iyileşmesi gereken bir hastaluktur" saptaması arasında geçen 150 yıllık süre içinde yeryüzü kültürü; batıdan doğuya, kuzeyden güneye modernizm bakışın egemenliği altında yaşamıştı. Enis Batur, temel bir basıyuru seçkisi, bir eğitim aracı olarak tasarladığı "Modernizmin Serüveni"nde, konunun farklı teorik cephelerine ışık tutan ana metinleri bir araya getiriyor. Yalnızca **sanat** ve edebiyatın sınırladığı bir toplam değil buradaki: Felsefeden mimariye, geniş bir yelpazede bir çağın değerlerini, taşkınlıklarını, ütopyalarını gösteren bir kaynak **kitap**...

Pek yakında...

Modanın giderek bir **sanat** dalı olup olmadığı hâlâ tartışılardır, örneğin Metropolitan Museum'da yer alan Costume Institute gibi kuruluşların varlığı arttıkça bu konudaki genel kabul de giderek modanın 21. yüzyılın parlayan sanatlarından birine dönüştüğü oluyor. Müzenin ev sahipliği yaptığı yıllık moda ödülleri galasındaki davetlilerin kıyafetlerine genel bir bakış atmak bile bu fikri kabul emeye yeter zaten.

İşte bu ortamda 'dahi' sıfatıyla nitelendirilen kimi moda tasarımcıları da **sanatçı** vasfıyla anılıyor çoğu zaman. Bunlardan biri, çağımızın ikon-

larından; moda tasarımcısı, aktivist, punk'ın yaratıcı ortağı, global bir marka ve bir büyükanne; gerçek bir yaşayan efsane olarak kabul edilen Vivienne Westwood'un ilk biyografisi de, bu ay Artemis **Yayınları** tarafından yayımlanıyor. Westwood ilk ve son kez eşsiz değerleri kişisel anlatımları yapıyor ve biyografisinin yazılmasına eşlik ediyor: Kısmen kendi sesi, kısmen çok sayıdaki arkadaşları, aile üyeleri ve ortaklarının katkılarıyla... Modanın ve çağdaş **sanatın** birbirleri üzerindeki karşılıklı etkileşimlerini anlayabilmek için kaçınılmaması gereken bir biyografi örneği...